

Рецензії

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальний посібник «Основи фармакогнозії і фітотерапії» /

Т.П. Гарник, В.М. Князевич, В.А. Туманов,

Л.В. Андріюк, Я.А. Соцька, В.О. Петріщева, К.В. Гарник,

І.В. Білоусова, Т.М. Козименко. – Житомир: Руга, 2015. – 432 с.

Реалії нинішньої епохи існування людства характеризуються прогресуючим погіршенням стану довкілля, зростаючими темпами життя з супутніми стресами, зниженням біологічної цінності їжі. Зростає захворюваність населення, полі- та коморбідність, «омолодження» різних патологічних станів. Попри безсумнівні досягнення сучасної високотехнологічної медицини і фармації Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), оцінивши негативні тенденції зі здоров'ям населення Планети та можливості сучасної медицини в його збереженні, розробила далекосяжні пропозиції запобігання цим явищам, що лягли в основу надважливого документа «Стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я в галузі народної медицини 2014-2023 рр.». При цьому зроблено акцент на гармонізуючі дії методів народної медицини у лікувальному процесі поліморбідних пацієнтів. ВООЗ пропонує урядам держав-членів цієї організації внести стратегічні доповнення в діяльність профільних міністерств, керівників лікувальних, наукових, навчальних установ з метою суттєвішого впровадження методів народної медицини в клінічну практику, наукові дослідження, а також у підготовку та підвищення кваліфікації кадрів з народної медицини.

Вбачається, що протягом 2014-2023 рр. впровадження методів народної медицини має стати світовим феноменом. Відомо, що серед різних форм і методів народної медицини фітотерапія займає ключову позицію. Нині ми є свідками наявності на фармацевтичному ринку України доволі значної та постійно зростаючої кількості ліків і БАДів рослинного походження. Але переважна частина лікарів під час навчання в медичних вишах не отримала необхідного мінімуму знань з фітотерапії, а на післядипломному етапі навчання лише певна кількість із них обізнана з різним обсягом знань, переважно шляхом самоосвіти, що зумовлює різні ступені їх орієнтації у важливості та результативності застосування фітозасобів у практичній діяльності. На теперішньому етапі необхідність ширшого використання рослинних лікарських засобів продиктовано ще й фінансово-економічною ситуацією в Україні.

У вищезазначеному документі ВООЗ наголошується на необхідності підготовки та вдосконаленні професійної майстерності кадрів із народної медицини. Звісно, найкраще це робити, починаючи зі студентського періоду навчання. У

цьому контексті, окрім педагогічних кадрів, потрібні навчальні посібники, монографії, атласи з фітотерапії тощо. Одним із таких є і навчальний посібник Т.П. Гарник і співавторів «Основи фармакогнозії і фітотерапії» (2015. – 432 с.).

Автори мають вагомий багаторічний здобуток в галузі фітотерапії, презентували їх у численних наукових працях та наукових форумах різних рівнів, є знаними вченими з цього напрямку медицини. У посібнику в чіткій і лаконічній формі згідно з ключовими темами з фармакогнозії фітотерапії послідовно викладений необхідний для належного опанування матеріал. Розділи навчального посібника побудовані згідно з навчальними програмами викладання основ фармакогнозії і фітотерапії у відповідності з організацією навчального процесу за вимогами вищих навчальних медичних закладів. Принагідно зазначимо, що автори посібника є співавторами створення галузевих програм з фітотерапії.

На відміну від подібних видань минулого періоду, починаючи з четвертої теми, у фармакологічному контексті за визначальними діючими чинниками дуже чітко викладена інформація про найбільш вагомий і перспективний лікарський рослини (ботанічна характеристика: поширення, види, заготівля, хімічний склад, фармакологічні властивості, застосування), кожен розділ завершується якісним кольоровим ілюстративним матеріалом наведених у ньому лікарських рослин.

У посібнику є важливий розділ навчально-польової практики, в якому наведений тематичний план практичного опанування основами ботаніки та фармакогнозії для студентів медичного і стоматологічного факультетів. У плані чітко зазначено погодинний ресурс на кожну тему, місце проведення практики, тематика на кожен день. Згідно з цим планом складена робоча програма практики, методичні вказівки на кожну тему з визначенням мети, вихідного рівня знань, контролю кінцевого рівня та питання з теми, списку рекомендованої літератури. Розділ закінчується схемою звіту студента про виконану роботу, окремо подається календар збирання лікарської рослинної сировини, тести контролю знань до кожної теми та еталони відповідей, а в кінці посібника наведено загальний кольоровий атлас лікарських рослин, про які йдеться в посібнику (у традиційному алфавітному порядку).

Матеріал посібника написаний гарною літературною українською мовою, легко сприймається. У цілому в рецензованому посібнику матеріал викладений від початку и до кінця цільно, у педагогічному аспекті завершено. Однак, як і в будь-якому виданні, мають місце, на наш погляд, окремі недоліки. Зокрема, цікавіше і ґрунтовніше сприймався б матеріал, якщо б до більшості лікарських рослин були наведені лікарські засоби з них чи БАДи, що наявні на фармацевтичному ринку України. У цьому аспекті доцільно б навести й асортимент продукції ВАТ «Ліктрави» Житомирської області. За такого висвітлення матеріалу до цього посібника зріс би інтерес молодих лікарів, які самостійно бажають опанувати основами фармакогнозії та фітотерапії.

У тестових завданнях до окремих тем ставиться запитання «Яка лікарська рослина, сировина...», водночас в еталонах відповідей наведено дві й три рослини, що певною мірою дезорієнтує студента в плані правильної відповіді. Опанування матеріалом, викладеним у посібнику авторів, складе гарну, базову основу, спонукатиме для

подальшого пошуку й поглиблення знань із фітотерапії майбутніми лікарями.

Рецензований навчальний посібник розрахований, у першу чергу, для у студентів вищих медичних навчальних закладів для опанування знаннями з фітотерапії та фармакогнозії на практичних, семінарських заняттях та самостійної роботи. Однак він може бути корисним і для лікарів сімейної медицини-загальної практики, фахівців інших терапевтичних профілів під час підвищення кваліфікації на курсах тематичного вдосконалення з фітотерапії, чи спеціалізації, передатестаційного циклу «Народна і нетрадиційна медицина». Враховуючи новий стратегічний напрямок діяльності ВООЗ у галузі народної медицини на найближче десятиліття, його актуальність та вагомість для України, відносно малий тираж рецензованого посібника (1000 екз.), є перспективи подальшого його вдосконалення та узгодженого з МОЗ України повторного видання більшим тиражем й поширення серед медичних вишів нашої держави.

***Професори Т.М. Бойчук, О.І. Волошин, Р.Б. Косуба
Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці***

Buk. Med. Herald. – 2016. – Vol. 20, № 1 (77). – P. 269-270

Надійшла до редакції 29.11.2015 року